

Vibrationsskador – en skakig historia

September 2018

Vibrationsskador är den vanligaste arbetssjukdomen som godkänns av AFA Försäkring.

Tre av tio arbetssjukdomar under perioden 2014-2017 är denna sjukdom.

Vanligast förekommande är det inom byggbranschen och industrin.

De arbetsverktyg som anges oftast är *bilmaskin*, *mutterdragare*, *slipmaskin*, *tigersåg*, *vinkelslip*, *bormaskin*, *skruvdragare* och *slagbormaskin*.

FAKTA OM ARBETSSJUKDOM

En arbetssjukdom är en sjukdom som beror på att en person har utsatts för skadlig inverkan i arbetet. Med skadlig inverkan i arbetet menas att det finns något i arbetsmiljön som påverkar den fysiska eller psykiska hälsan ogynnsamt.

Flest män drabbas

Denna rapport bygger på en genomgång av de godkända ärenden hos AFA Försäkring som har diagnosen ”effekt av vibrationer” och som har visandeår 2014-2017. Visandeår innebär datum för första läkarbesöket för åkomsten. Sedan kan det ta olika lång tid innan anmälan kommer in till AFA Försäkring. Många ärenden har dessutom en lång exponeringstid som kan sträcka sig tiotals år bakåt i tiden.

Vibrationsskador är betydligt vanligare bland män eftersom denna typ av arbetssjukdom främst förekommer inom mansdominerade yrken. Av de genomgångna 460 ärendena är endast 28 kvinnor, 6 procent. Alla åldrar är representerade, från 20 år upp till 65 år.

Ett livslångt lidande

Konsekvenserna av att arbeta med maskiner och verktyg som vibrerar eller slår kraftigt, är oftast livslångt lidande och nedsatt livskvalité. Problemet med arbetssjukdomar är att de inte har en omedelbar påverkan utan symptomen kommer smygande efter en tids arbete.

Många jobb har historiskt varit väldigt monotona vilket leder till långvarig exponering. I många fall fortsätter man arbeta fastän sjukdomen har börjat smyga sig på.

Den vanligaste diagnosen är vita fingrar och domningar/stickningar i fingrar, händer och/eller armar.

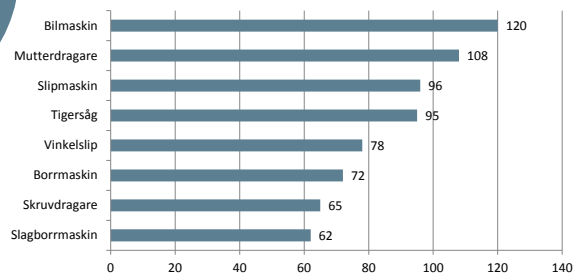
Vita fingrar skapar problem framförallt vid kallt väder då känsel försvinner från fingrarna. Finmotoriken försvinner vilket gör det svårt att jobba med fingrarna och dessutom vittnar många om att de känner sig kraftlösa i händer. Många upplever sömnproblem på grund av ständig värk.

Cirka 75 procent av fallen har en invaliditetsersättning, vanligtvis 2-8 procent invaliditet.

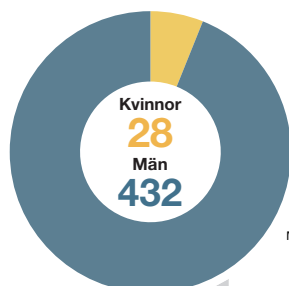
Orsaken till det onda

De vanligaste nämnda verktygen:

Det är många olika yrkesgrupper som har påverkats. Oftast är det inte ett enskilt verktyg som är orsaken utan kombinationen av olika maskiner och verktyg som är den utlösande faktorn beroende på arbetsuppgifter. Den totala arbetstiden med vibrerande verktyg är i många fall flera timmar per dag konstant över tid, vilket ger vibrationseffekter som är klart över gränsvärden.

Verktygen som noteras räknas som en observation oavsett grad av vibrationsnivå.

Skillnader mellan yrkesgrupper

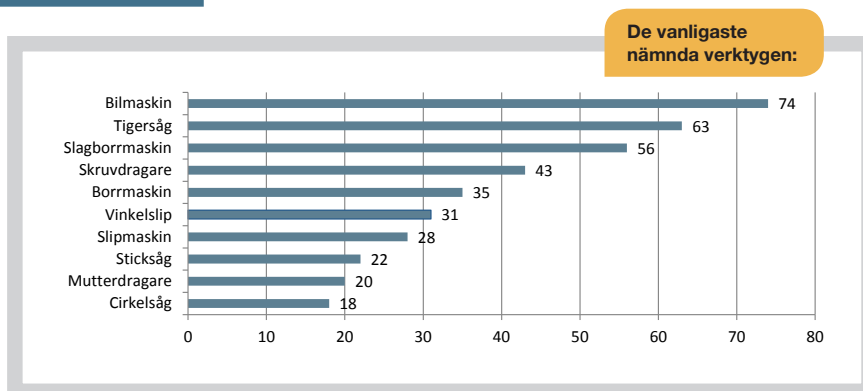
Det finns skillnad mellan yrkesgrupper och vilka arbetsuppgifter de har. Verktyg som har ett brett användningsområde kommer med i flera yrkesgrupper, exempelvis slipmaskin och vinkelslip. Andra mer specialiserade verktyg, till exempel sticksåg och röjsåg, förekommer endast i vissa yrken. Nedan görs en uppdelning på fem olika yrkeskategorier som utför arbetsuppgifter som kräver snarlika verktyg.

Byggverksamhet utom betong/anläggningsarbete

Den största gruppen är byggnadsträarbetare, som är nästan hälften av de som ingår i denna grupp. Övriga yrken är bland annat plåtslagare, elektriker, murare och rörmokare.

Denna grupp har flest verktyg, då deras arbetsuppgifter kräver många olika verktyg. Sticksåg och cirkelsåg är verktyg som är mer specifika för snickare

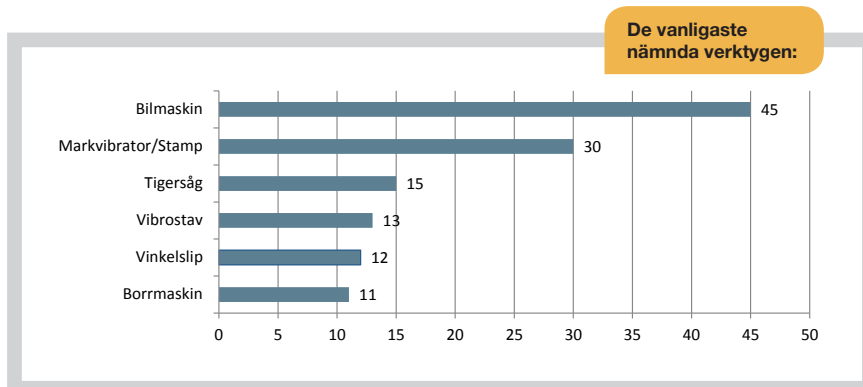

Antal svarande personer = 159

Betong/Anläggningsarbete

Gruppen består av betongarbetare och anläggningsarbetare.

Markvibrator/stamp och vibrostav är vanligare i denna grupp än andra yrkesgrupper, då de är kopplade till markberedning respektive gjutning. Men vanligast är bilmaskinen används flitigt vid exempelvis rivningsarbete.

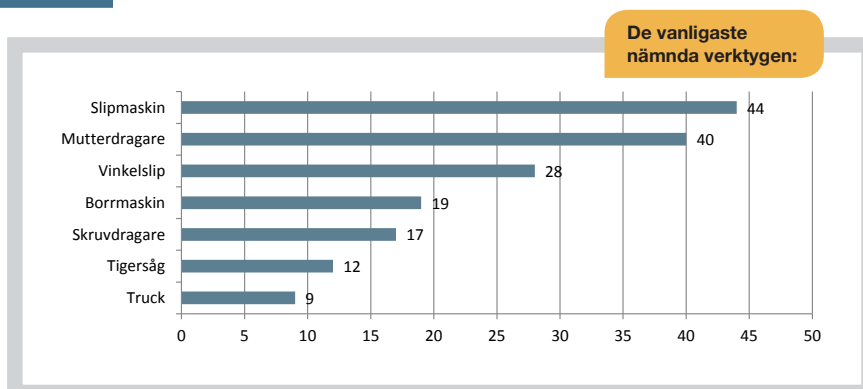

Antal svarande personer = 71

Verkstadsindustrin utom fordonsindustrin

Vanliga yrken är montörer och svetsare. Truckförare är en mindre grupp som också förekommer.

Svetsare använder slipmaskin och vinkelslip i för och efterbearbetning av sina material, medan montörer har mycket skruvande i sin arbetsvardag.

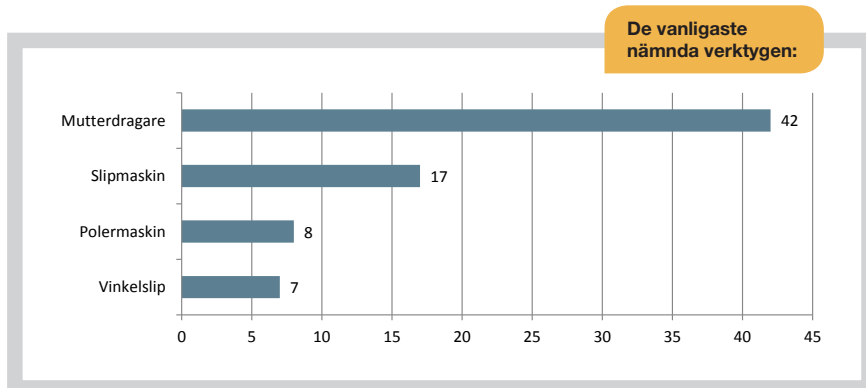

Antal svarande personer = 131

Fordonsindustri, Bilverkstäder

Gruppen består till stor del av bilmekaniker, men också bilrekonderare ingår i denna grupp.

Polermaskin med sina oscillerande rörelser är ett verktyg som ger besvär hos dem som jobbar med bilvård. Mutterdragare är ett vanligt verktyg för de som byter däck.

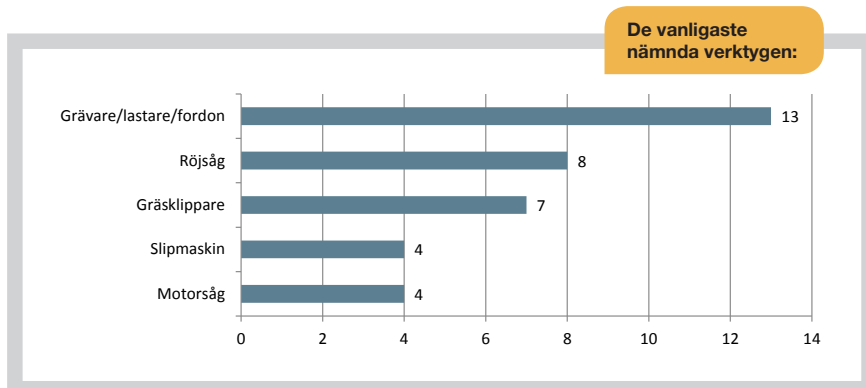

Antal svarande personer = 53

Övriga yrkesgrupper

Här ingår bland annat fordonsförare av tyngre maskiner, och de som sköter parker, golfbanor och kyrkogårdar och även fastighets-skötare/vaktmästare.

För förarna är det själva fordonet som är orsaken till problemen. För de som sköter underhåll kan det bli långa dagar med monotona jobb, som röjsågning eller gräsklippning.

Antal svarande personer = 46

Förebyggande åtgärder

Det är viktigt att arbetsplatsen arbetar med det systematiska arbetsmiljöarbetet där man undersöker risker och tillbud samt tar fram åtgärdsplaner.

AFA Försäkring tillhandahåller IA-systemet som ger ett systematiskt stöd för att upptäcka och dokumentera risker och tillbud. Det ger även ett bra underlag för att kunna arbeta förebyggande.

Hur undviker du vibrationsskador?

1. Använd inte mer kraft än vad som behövs, låt verktyget göra jobbet.
2. Variera arbetet mellan höger och vänster hand.
3. Undvik kraftigt böjda handleder.
4. Arbetsrotera mellan olika arbetsmoment.
5. Håll händerna varma och torra.
6. Ta pauser.
7. Undvik nikotin.
8. Gå på medicinska kontroller.

Vad ska arbetsgivaren göra?

1. Riskbedöma arbetsmoment.
2. Följa Arbetsmiljöverkets regler.
3. Utbilda i rätt arbetsteknik.
4. Erbjud medicinska kontroller.
5. Erbjud lämplig skyddsutrustning.

Källa: Arbets- och miljömedicin på Universitetssjukhuset i Örebro.

Länkar för dig som vill veta mer

- ▶ [Vibrationsdatabasen](#)
- ▶ [ArbetsVis – Lär dig mer om vibrationer i arbetet](#)
- ▶ [Prevent – Vibrationer i arbetsmiljön](#)
- ▶ [Kunskapsöversikt – Kärl- och nervskador i relation till exponering för handöverförda vibrationer](#)
- ▶ [En kunskapsöversikt om Exponering för helkroppsvibrationer och uppkomst av ländryggssjuklighet](#)
- ▶ [Arbetsmiljöverket – Vibrationer](#)

Publikation av analysavdelningen, kontakt:
analys@afaforsakring.se

Trygghet på jobbet för 4,7 miljoner människor

POSTADRESS **AFA Försäkring 106 27 Stockholm** • BESÖKSADRESS **Klara Södra Kyrkogata 18**
KUNDCENTER **0771-88 00 99** • VÄXEL **08-696 40 00** • afaforsakring.se